

Osman Mazlumun şiirlerinde ve hoyratlarında kötümserlik duyguları

Hazırlayan
Yıldız Sadettin

The Pessimistic Feelings in Ottoman Madhalom 's Al- Khouairatand poetry Abstract

Ottman belongs to the approach of melancholy in the modern Turkish poetry. He complained his miserable luck ,which accompanied him along his life. And he descended from great ancestries.

He was born in 1922 in Kirkuk. His parents are Turkish, his father belongs to the Turkmen tribe Al-Biat. He entered Al-Kuttab (before school), and then he entered the primary school till finishing his high school. Then he joined college of law and he got his Bachelor in arts in 1956 .He worked in offices of ministry of Justice and then he retired.

Madhalom faced misteries and agonies in his academic, workable life, and other thing. He didn't get the benefit of his bachelor in Law. The poet didn't achieve his goals and expectations in spite of his certification, knowledge, and honesty. He worked in agriculture and other jobs, but he was disappointed at every times. Accordingly, his writing was influenced by his pessimistic point of view. Sometimes his disappointment became firstly and deprived him of fulfilling his wishes, and in other times it pulled him back.

In Turkish literature, Madhalom considered as the last poet who used prosody in the language of court. He longed for Arabic prosody. He announced that in spite of prosody difficulty,t it was the best model for poetry. In addition to his poetry , he was distinguished by writing Al-Kwareet which included Proverbs, wise sayings, and Ghazal. And he was the only one who joined Al-Kwareet to national meanings.

He regarded as the poet of hopelessness and despair as much as the poet of home and society and this we can see in his poetry as well as in his chaste poems. In Al-Ghazal poems, he revealed the feelings of a lover and be contrastive of choosing rhetorical words and added an aesthetic touch. Then the poem be in touch with the heart and affecting.

The research deals with pessimistic feelings in addition to the poets' life, literary personality, and his poetry of Ghazal. The researcher transformed his poems and his Khouairat from the Ottoman language to the modern Turkish in Latin .

Key words : Edebiyat – şiir- Türk şiiri – Kötümserlik duyguları

Önsöz

Irak Türkmen edebiyatının divan şairlerinde büyük simalardan sayılan , ve Irak Türklerinin en içli şairi olan Osman Mazlum .Şiirleri yalnızlık hem ve kederle dolu olan şairin , her zaman büyük bir üzüntüye kablandığı için bunun tüm şiirlerinde yansıtmıştır . Her zaman kaderden şikayetçi olan şiirlerinde (Mazlum) mahlasını kullanmıştır . Şairin klasik edebiyatında önemli bir yeri vardır . Hoyrat yoluyla edebiyata giren mazlum'un gönül yarası bu aşıkla dolunca feyizlenmeye ve türlü nağmelerle seslenmeğe başladı . İşte bu güne kadar yazmış olduğu şiirler o sesler hep ahang , terennüm ve tesavürdür . Bende bu araştırmada ilk önce şairin hayatına , edebi kişiliğine ve eserlerine baş vurduktan sonra şairin kötümserlik ve acı duygularını da osmanlı şiirleriyle ve hoyratlarıyla yeni Türkçeye çevirerek açıkladım . Son olarak bu araştırmanın okuyucularına yararlı olmasını dilerim .

Türkmen şairleri , 1.cilt , zaman basımevi , Bağdat 1973 . s.72

³ . Şemsettin küzeci , kerkük şairleri (Irak Türkmen Şairleri) , 2.cilt , Ankara 2007 , s.475

⁴ . Osman Mazlum , derleyen İsmail Sert Türkmen , Gönümün Defterinden , s. 9-10

şairlerinki gibi olmayarak bam başka bir hususiyet görülmüştü , Oşiiirlerini diğer şairler gibi ne kimseye okutur , ne de kimsenin ona dair fikrini beklerdi .⁵

1945 tarihinde yazmış olduğu bazı gazellerine ve kıtalarına büyük şairlerden Esat Naib , Reşit Akif beğlerle merhum edip Fehmi Arap Ağa hayrat etmişler ve bunlardan bir kısımlarını arasıra Kerkük gazetesinde yayılmışlar . Bundan sonra cumhuriyyet döneminde açılan radyo yayınevini Türkmence bölümü edebiyat köşesinde şairin baz şiirlerini yayınmaya ve şiirleri üzerinde edebi tartışmalar etmeye başlamıştır , ve yine bu dönemde çıkan kardeşlik dergisi mazlumun eski ve yeni şiirlerinden ele geçtiği devamlı bir surette yayınmıştır .⁶

Şairin Eserleri :

1. Kerkük hoyratları ,3 cilt ,Bağdat ,1951.
2. Gönlümün Defterinden, Kerkük 1967.
3. Abidin şiirler , kerkük 1972.
4. Hoyratlar , Bağdat ,1975.
5. Horuzla Hasbihal , Bağdat ,1987.⁷

Osman Mazlumun şiirlerinde ve gazellerinde kötümserlik duyguları

Talihsizlik ve sürekli oğursuzluk yüzünden binde bir maramına ayırmadığındanmüteessir ve mazlum olarak şiirlerinde (Mazlum) mahlasını kullanmıştır.Şair kader ve talihinin yüzüne gülmemesinden ileri gelen oğursuzlukları sebebiyle dünyaya üzgün ve felaketten şikayetçi ve mazlum bir hayat geçirtti .⁸

Başlangıçtan insanlıkla sürüp giden bir düşünce biçimidir.Bazıları bu düşüncenin toplum arasında dengesizliğinden ve yahut insan oğlunun istek ve tutuklarını gerçekleştirilmeden ileri geldiğini sanmaktadır.Yaşayışa karşı bu karanlık bakışı temsil eden ünlü simalar her millette bulunmaktadır.Türkmen edebiyatında kötümserlik bayrağını taşıyan şüphesiz ki Osman Mazlumdur.Şair yaşayışın güzellik yanının olmasına rağmen karanlık yanını canlandırarak renklerin sadece kuyusunu sevincinde aksini duymaktadır.Onun duygularına hakim olan korkunç durumu gerçekçe anlatır ve şiirini koşatan çemperi meydana koyar.Böylece çiçeği solmadan koparılmadan ayakla basılmadan görmez kötülüğün pençesi gülümsemeleri öldürmeden de duymaz.⁹

⁵ . D. Fazıl Mehdi Beyat , Irakta Türkmen edebiyatı tarihi (1958-1968), Türkmen kardeşlik ocağı yayınlarından , umma basımevi , Bağdat 1984 , s.101

⁶ . Osman Mazlum , derleyen İsmail Sert Türkmen , Gönlümün Defterinden , s.11

⁷ . Şemsettin küzeci , kerkük şairleri (Irak Türkmen Şairleri) , 2.cilt , Ankara 2007 , s.475

⁸ . Osman Mazlum , derleyen İsmail Sert Türkmen , Gönlümün Defterinden , s.10

⁹ . Mehmet Merdan, Türkmen şiirinde izlenimler, kültür ve tanıtma bakanlığı , Türkmen kültür müdürlüğü, Bağdat , 1989 , s.73-74

Demek ki Osman Mazlum'a göre kasidenin özel bir tadı vardır . (Falcı) başlıklı kasidesinde büyük bir umutsuzlukla acının yüzünü daha geniş görüyordu aşağıdaki Falçı kasidesinden bu parçayı ele aldık :

FALCI

**Kalbimde hicrandan bir çıban çıkmış
Aklımı tar etmiş hanemi yıkmış
Gözlerim geceler görmüyor uyku
Ufuklar karşımda dumandır falcı**

**Hakim bilmiyor benim derdimden
Derisi burulmuş roy zerdemden
Aç kitap ağzını sen bana söyle
Hangi yer hangi yar darmandır falcı**

**Dıyorlar bilirsin cefr ile remli
Talsamiyle çözersek her bir müşkil
Ebcedi hisapla gel benim bildir
Gönlümde ne illet penhandır falcı**

**Ben diyim derdimi sen hesap ele
Başımdan geçeni yaz kitap ele
Bir nüsha takdim et ondan eyübe
Çun sabrı sabrımdan nuksandır falcı**

**Akşamım feğandır , sabahım feryad
Ikbalım seringün rüzgarım muzad
Vaktiyle dilberle serayı gönlüm
Mesken bum olmuş verandır falcı**

**Geçtiğim yolların sağ solu diğen
Avare kalmışım yok elem çeken
Ölçe boynuma atlan kollar
Gerd olup başıma yılandır falcı¹⁰**

Yazdığı şiirlerin klasik olmasına rağmen hiç çekinmeden ve gerçek bir şekilde iç görülerini anlatır . O durum ki dudağına tırmanmak isteyen gülümseyi engellemek ister böylece kötümserlik taşıyan şiirler meydana koyar .

aşağıdaki (Talihim) kasidesinde şair bu kasidede talihsizliğini anlatmaktadır :

TALİHİM

¹⁰ . Osman Mazlum , derleyen İsmail Sert Türkmen , Gönlümün Defterinden , s.13-14

Safha-i bahtım açarsam leylden sevda çıkar
 Hasıl-ı ümrüm cihanda ah vaveyla çıkar
 İrtiyah-ı kalb bimarım için nevrüz günü
 Hangı bir gülzara gitsem bir kuru sahra çıkar
 Göy mahbub hudaya hac için etsem sefer
 Başıma taşlar yağar karışma ajderha çıkar
 Şah beni davet kılar sa sofra-i valasına
 Sv-i hazzımdan pilavı bi nemek şorba çıkar
 Öyle bedbaht bir kulum kim çarşıda satsam kefen
 Kimse ölmez , ya kefensiz gömmeğe fetva çıkar
 Asyab-ı dehirde buğday dartsam nan için
 Ya değirmene su gelmez ya unum arpa çıkar
 Muttasil olmuş bana idbar , ikbalim serap
 Tatlı düş görmem fakat bed gördüğüm rüya çıkar
 Öyle yatmış talihim tekmeyle kalkmaz uykudan
 Silmiş Ehl-i kehfi yaddan meyyite müdella çıkar
 Ger tebennieylesem bir gürcü oğlu dilberi
 Gün be gün sarı olur gül benzi bir Gurka çıkar
 Satın alsam bir Habeş abdin getirsem haneme

Ekmeğim şor suyum acı eylemiş Allah benim
 Uğruna can verdiğim yarlar bana a'da çıkar
 Akrabaya yüz çevirsem akrep-i cenger olur
 Ayete'l –küresi takarsam başıma belva çıkar
 Girmesin bedbaht olan mahşerde ya – Rabb cennete
 Makdemiyle şer kopar cennette de kavga çıkar
 Birbiri üzre bıraksam gördüğüm nekbetleri
 Kummesi kandil dağından yükselir bala çıkar
 Meşel-i bağ-ı ümitte ektiğim sib-i emel
 Ya kurur ya acı kavun yoksa piç baka çıkar
 Öyle meyletmiş kaza her dem belalı başıma
 Öyle gölgemden beni ta' kibde evla çıkar
 Hangı bir ebkem müdinim üzre açsam mahkeme
 Dil açar hakim önünde bülbül-i şeyda çıkar
 Hak desem küfretti derler can desem dert hasılım
 Ferş-i kaşan üzre yatsam adi bir günya çıkar
 Lal olur derhal imam ardında kılsam ben namaz
 Abdest alsam Fırat'ta çeşmesi kalya çıkar
 Mey satarsam hail olur et tuzlasam melhem kokar
 Zer furiş olsam zerim destime hak asa çıkar
 Kabe'de vakf eylemekçin kandil alsam Mekke'de
 Nuru olmaz yansa yahut zulmet-i beyza çıkar

Rızkımı temin için sıbyan okutsam tekyede
 Altı yaşında çocuk karşımda bir molla çıkar
 Kürsi-i vaza çıkıp şerh-i Buhari eylesem
 Eyl beni telhid edip idamıma ferma çıkar
 Rüyime berber tıraş etdikte vursa pudra
 Su-ı hazzımdan o povder bir siyah sürma çıkar
 Hanede fikrettiğim çarşıda çıkmaz hiç benim
 Tüti-i şirin zebani beslesem karga çıkar
 Hangi şeyhin yanna gitsem tarikat almağa
 Lal olur yahut teceddüd ehli bir sima çıkar
 Yaz günü eyrkuler alsam küre-i haddad olur
 Kış günü tennur yakarsam lehpesi serma çıkar
 Horman'dan on koz alsam derdime derman için
 Sülsü pük sülsü de küflü bakisi köra çıkar
 Lanet olsun böyle şansa balımı etmiş veba
 Ahü gözlü dilber alsam bir gözü çakla çıkar
 İstıyaf kasdıyle ger lübnan'a gitsem yaz günü
 Nar olur bahrin nesimi germi-i İhsa çıkar
 Yavm-i aşurada girsem bir siyah fam elbise
 Gün urar reng siyahı al yeşil sırma çıkar
 Ab-ı zemzem ile gusleyler isem yevme't-tavaf
 Hekke peyda eyleyip canımda egzima çıkar
 Dost için dersem karanful bende kılbaşı olur
 Gonca gül koklar isem burnumda bir hora çıkar
 Hazret-i İdris benimçin biçmiş olsa bir yelek
 Bed gelir tıfsalı mutlak na-kolay sıhna çıkar
 Merhaba verdimse dosta mer-cefa verdim sanar
 İmtihanda yazdığım doğru na'amlar la çıkar
 Çeşmeme derman bırakmak isteyen göz doktoru
 Ağzıma derman bırakır şaşırır ama çıkar
 Hazret-i hattap hasmım teğrim etse mazlumla
 Hükmünü icraya versem hüccet-i ibra çıkar¹¹

Bütün Türkmen şairleri içinden en çok bu türü işleyen osman mazlum olduğundan Türkmen edebiyatında ön salmaktadır . Başka şairlerin de yapıtlarında kötümserlik görülmektedir , ama hiç biri Osman Mazlum kadar güc ve derinlik göstermemiştir.

Kötümserlik ve acıyla dolu şiirleriyle belkide okuyucu için sevinçlerin yok oluşunu umutsuzluğu gerçekleştiren ortam yaratmış . Mazlum başkalarına açılan kapı ve pencereleri kapatmış ve yalnızlığa kavuşmuş ve kendi

¹¹ . Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 4 , Ağustos 1966 , S . 25

derinliklerinde yol almaktadır.

Aşağıdaki (Bayğuş) başlıklı şiirinde aynı yuvallakta dönerek aynı tele çalan ve aynı bağırışını tekrar eder kara bulutlarını hayat ufuklarına sererek kıtlık ve yokluğu göstermektedir .

BAYĞUŞ

Bilmem ne için mahzunsun bayğuş
Yalnız gezersin mecnunsun bayğuş
Harabalarda yapmışsın yvva.....
Cihan bağından gözgünsün bayğuş

Adam oğlandan nefret Eylirsen
Bağ bağçadan hicret Eylirsen
Gonca nergisle yoktur elfiten
Bilmem sen kime meftunsun bayğuş

Söyle gönlünde nedir bu kayğu
Çeşim sıyahıngörmiyor uyku
Evin yıkılmış ? kimin batmış mı ?
Gamle sinesi meşhunsun bayğuş

Yolumu kesmişsin ? yoksa katlısın ?
Gündüzün sakıt gece kalsın
Cami yıkılmışın ? şergemi etmişsin ?
Kendi yurdundan sürgünsün bayğuş

Nedir elemin ? nedir kederin ?
Kimse sehl etmiş aceb pedrin ?
kurttan korkmuşsun yoksa ayıdan ?
kalbin çarpıyor solğunsun bayğuş

Güneş üstüne vakıtsızbatmış
Ahır çağında talihın yatmış
Hak sevip rıya bilmediğinden
Halkın gözünde madunsun bayğuş¹²

Şair çile bülbül kasidesinde geçen günlerin dönmemesi , hayatında baharın bitmesi , gözleri yaşla dolması , güneş batmasıyla gözlerine uyku girmeden ve afakını duman sarması sözcükleriyle bu kasideyi açıkladı aşağıda (çile bülbül)

¹² . Osman Mazlum , derleyen İsmail Sert Türkmen , Gönümün Defterinden , s. 45-46

kasidesinden bu parçayı ele aldık :

ÇİLE BÜLBÜL

**Çile Bülbül çile bülbül
Har sarmaşıb güle bülbül
Geçen günler geri dönmez
Verme ahın yele bülbül**

**Gün dolandı bahar bitti
Gülzarıma hazzan bitti
Gec bulduğum tiz etti
Düşüm yaman dile bülbül**

**Çile bülbül dağ karardı
Afacımı duman sardı
Ne can kaldı ne de canan
Göz yaşımı sile bülbül**

**Güneş battı akşam oldu
Uyku bana haram oldu
Altun ümrüm polat gönlüm
Çamla döndü kile bülbül**

**Gel dereyim gün çıkanda
O heves yok şimdi bende
Zülûf yarın korkusundan
Mızrab çalmam tele bülbül**

**Kimler için çalam sazım
Kime diyim gönül razım
Senden başka bir aşık yok
Gönül derdin bile bülbül¹³**

Şair cefayı ve belayı çeken bed ve siyah bahtini(ırfanımın naşı ardınca) şiirinde güzel bir şekilde anlatmaktadır :

¹³ . Osman Mazlum , derleyen İsmail Sert Türkmen , Gönülümün Defterinden , s. 65-66

IRFANIMIN NAŞI ARDINCA
yarab yeter artık bana çok verme cefayı
Eyub değilim ta çekeyim bunca belayı
Rahım eyle bana avurmamuşum kabe ki balta
Aşurada ben kesmemişim alı abayı
Her gün bana bir ok vuran ol baht siyahın
Bir çek kulağın zllı bana yaktı semayı
Muzlm gecede söndürüyor şamı umidim
Akşam ediyor gamle bana vakit zahayı
Bağım vuruyor bad hazzan fasıl baharda
Katran ediyor başıma baran şitayı
Derman arıyorken kanayan curh kadime
Ansız vuruyor kalbe değer sehim kazayı
aşımnda bütün gam çanağın kırmada daim
Harım ediyor üstüme alçak seflayı
Ol derdlere duçar ediyor hep beni gör ki
aciz ediyor fahs atıba hukamayı¹⁴

şairin (neylesün) şiirinden siyah bahtını bu iki beyti ele aldık :

Lutf edüp güller açar nagam bülbüller uyur
Ruz ksmetten siyah bahtana ihsan neylesün

Hüküm takdiri beşer yahut hazer meni eylemez
Vadı gelmiş hastaya doktor ve derman neylesün¹⁵

(Çerh dünya) şiirinde zehirle kendi derdine derman eden bimarları aşağıdaki beyitte ele aldık :

Vaiza meni etme meydan ben gibi meyhuvarları
Zehirle öz derdine derman eden bimarları¹⁶

Şairin (kutlama) şiirinde gamlı dünyayı aşağıdaki beyitte anlatmaktadır :

Nur saçılson asmandan gamlı dünya yüzüne
Yerde gökte birden olsun sur-u iclal gecesi¹⁷

¹⁴ . Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 5-6 , 19 yıl , Eylül –Ekim 1979 , s .61

¹⁵ . Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 7 , 3. Yıl , s. 31

¹⁶ . Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 10-11 , 13.yıl , s.33

¹⁷ . Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 190 , 28.yıl , aralık 1988 ,s.72

Şairin (ardından Selam) şiirinden üzüntülü derdi hakkında aşağıdaki beyti ele aldık :

**Şefayab oldu derdlerden devay derd gayr eyler
Osaki badesinden feyz alup doktordur şimdi¹⁸**

Değerli vefat eden Hakkı Hürmüzlü efendinin hatırasını yad ve ustad muhterem hürmüzü Zade Akif bey hazratlarına taziye namesinden bu beyitleri ele aldık :

**Ey maarif ufkunun talim ve tehzib yıldızı
Eksizin erken afulun yaktı yandırdı bizi
Biz geçen Cuma beraber teşii ettik Adılı
Ne musibettir bu cume teşii etsün eyil sizi
Yurdumun kültür ocağın sen eden ruşun kılan
Her zaman bir saf ışıkla yok yeşil ya kırmızı¹⁹**

Şairin gazellerine dönerken içinde kötümserlik duygularınıda görmekteyiz(İlk Gazelim) şiirinde sevginin acısını aşağıdaki beyitlerde açıklıyor :

İLK GAZELİM

**Seherde ey peri binirsin sen ordun zilfine şana
Beni dönderdin ahır aşk ile perişana
İlaçsız hastaya şerbet içirmekten ölüm yendir
ölürsem fatiha verme fakat az başla giryana
Düşerse katre katre kabrim üzere gözlerinden yaş
Bahar eyyamı gel gör serpil onda gülistana
Kaytar çoklarını gördükte etrafında duranım
Ne bilsin dur eder şemi üstüne sözişli pervane
Bürünmüştür lim kırtmaga kendi dut ahımdan
Getir ab lebin raf eyle muhtacım o dermana
Gami hicranla ey bet küfre gittim vashını göster
Cemalın görmeden vermem şahadet gelmem imana
Konup gül dalına bülbül misali ağla ey mazlum
Açılınsın gonca tacın bahşedim şolreva hımdana^{20*}**

Şairin gazelerinden delin ve gönülün yanması ve acısını aşağıdaki beyitlerde görmekteyiz :

¹⁸ .Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi, Sayı 8-9 , 7. Yıl , 1967 , s . 16

¹⁹ . Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 10-11 , 6.yıl , şubat – mart 1967 , s.36

²⁰ . Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 194 , Ağustos - Eylül 1988 , S . 93

*Kardeşlik dergisinin ayrı sayısında da yayınlanmış , Sayı 191 , şubat – mart 1988 , S . 82

**Verdi dud furak şıryanı hasret burusu
Olarak del yanıyor anla musibet nicedir
Ne uzeyninde farah var ne butayninde surur
Kurumuş sadamı ki bilmez liyunet nicedir
Nice gelmiş ise dehre göçüyor öyle dahı
Neyler ferd bidayet ne nihayet nicedir²¹**

Şairin ayrı gazeline gelirken gönül kırılmasını aşağıdaki beyitte anlatıyor :

**Del meksura dehrin bize olmuş muteallık
İrapta hep car ile mecrurden usandık²²**

Şairin gazellerinden coşan gamıyla ve geçen mazıyı aşağıdaki beyitte görmekteyiz :

**Sakıya bir bade son gönlümde gam coştı yeline
Hatıramdan geçti mazi yada yar düştü yeline
Haylı demdir dam sevdadan halas olmuş gönül
Ahu göz bir dilberin zülfüne eylemiştı yeline²³**

Acı Osman Mazlum'un şiir deneyinde en canlı şekilde görülmektedir ve şiir yapısının temel taşıdır . Bu acı şairin iç dünyasına umutsuzluk ve hayatın değersiz olma düşüncesinden yanılmaktadır .

Bu kasidelerle bu şiir yapısı bu iç yüzle şiir meydanında özel bir yere yükselmiştir Osman Mazlum'un çağdaş Türkmen şiirinde bu alanda ön salmıştır .

Osman Mazlum'un Hoyratlarında kötümserlik duyguları :

Hoyrat ve Mani :

Sözlü manzum halk verimlerinin çok zengin bir kolu da manilerdir. Mani halk edebiyatında hem bir tür hem nazım şekli'dir. Mani nazım şekli üzerine kurulmuş birçok manzumeler de vardır. Hoyrat adı verilen cinaslı maniler de ayrı bir güzellik ve incelik taşır. Bunlarda, söylenişi benzeyen fakat anlamı ayrı olan kelimelerin kafiye yapıldığı görülmektedir.²⁴

Hoyrat , horyat , koyrat ve koryat adı verilen ve yazanları pek belli olmayan cinaslı dörtlükler , halk edebiyatı ve musikisinin en ince ve güzel örneğini teşkil eden bir çeşit düzme (nazım) ve ezgi (nağme) şeklidir. Cinassız düz kafiyeli olanları da vardır ki, bunlardan bir kısmına mani adı verilmiştir .

Özel bir üslupla yazılmış olan bu dörtlükler , hakikatte derin anlamlar taşıyan ufacık sözlerin sanatkarane işlenmesinden doğan ve halkın içli duygusuna

²¹ . Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 5-6 , Eylül-Ekim 1967 , s. 25

²² . Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 193 , 28. Yıl , Haziran-Temmuz 1988 , s. 76

²³ . Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , 19.yıl , Sayı 11-12 , Mart-Nisan 1980 , s . 65-66

²⁴ . Ahmet kabaklı, Türk Edebiyatı , 1. Cilt , Türkiye yayınevi , Aralık 1967 , s.66

tercüman olan bir çeşit ifade tarzıdır. Halk şiirimizin folklor yanıyle ilgili sayılan hoyrat ve mani tarzı , yüzyıllardanberi şifahi halk edebiyatımızın önemli bir bölümü halinde yaşamış ve büyük tesiri devamlı olarak icra etmiştir . Aynı zamanda , musiki bakımından da umumi Türk sanat musikisi için önemli bir kaynak vazifesi görebilen hoyrat havalarımız,geniş ölçüde halk kitlelerine nüfuz etmiştir .²⁵

Hoyrat ve manilerin , asılda aşk , elem ve ıztırap kaynağından çoşan içli duyguları , gönüllerin aksettirme ihtiyacından doğduğu düşünülebilir. Bu da , içtimai hayatın doğurduğu mahrumiyetlersebebiyle ve başa gelen felaket ve faciaların bıraktığı yankının uzun sürmesi , söz gelişi , sevgiliden herhangi bir sebeple ayrılma , ölünün arkasından haftalarca yas tutup yıllarca yanıp yakılma olayı , yüzünden husule gelmiş sayılır . Gençlerin askerlik ve daha başka sebepler dolayısıyla geç evlenmeleri veya istediklerini bazı sebeplerden ötürü alamamaları ve yahut herhangi bir sebepten ötürü muratlarına ermemeleri , hoyrat ve manilerin doğuşunda hep önemli roller oynamıştır .²⁶

Osman Mazlumda hoyrata çok önem vermiş onun yazdığı hoyratları bile sevdıyla yaratılmıştır ve hoyrat yoluyla edebiyata giren şairin kötümserlik duyguları yalnız şiirlerinde değil hoyratlarında yansıtmıştır .

(Horuzla hasbihalim) adlı olan bu manzumayı (6+5) hece vezni üzerine boş vakitlerinde yazmıştır aşağıda horuzla özel bir hasbihal hoyratında şairin acısını ve üzüntüsünü açıkça görmekteyiz :

**Horuzla özel bir hasbihal
Gel horuz alemde inihal eden
Hulvettede bir özel hasbihal eden
Kuş dili derdleşen kil ve kal eden
Görelim hangımız delhundur horuz
Hangımız hayattan memnundur horuz**

*****

**Kendine açma sen bana acı
İkbalım seringun ağzıma acı
Akriba ahbabın çoğu yalancı
Var günü yanıma alırlar horuz
Dar günü yabancı kalırlar horuz**

*****

**Çorumda ararım ehli vefa yok
Dedime ararım doktor deva yok
Hazzanlı bağımday boy safa yok
Derd söyler can desem canana horuz**

²⁵ . Ata Terzibaşı , Kerkük Hoyratları ve manileri , ötütken yayınevi , İstanbul 1975 , s. 37

²⁶ . Ata Terzibaşı , Kerkük Hoyratları ve manileri , ötütken yayınevi , İstanbul 1975 , s. 94

Yok bir baht bu yaman zamana horuz
*****

Ayağım eyl kırdı gönlümü yaran
Kademi gam büktü kolumu düşman
(İrfan) mı aldı elimden yezdan
cigerim dönmüştür kebaba horuz
sıgmiyor derdlerim kitaba horuz
*****

(irfan) mı aktıkça kan döker gözüm
Yüređim sızldar kırılır dizim
Vakitsiz baş egdi benim tırazum
Hasıla yeten dem bođuldu horuz
Elimin asası ođuldu horuz
*****

Gündüzüm geçiyor ah-u hasretle
Gecemi bularım zar furkatle
Yanarım sabahtan ben bu haletle
Yıldızlar akarlar narımdan horuz
Bülbüller ağlarlar zarımdan horuz
*****

Ruyada görersem serva kametin
Tayfını görerem ben kıyametin
Ala göz o kel yüz o besmatın
Karıncı alıyor zevkını horuz
Taş toprak örtüyor şevkını horuz
*****

Ėayb ettim ben onu bir daha bulmam
Maşarda görerem yüzünü bilmem
Onunçun döktüğüm yaşları silmem
Bu yaşlar rühüne seyyaldır horuz
Del ona kurbançın meyyaldır boruz
*****

Ne gamın var senin baynarsın böyle
Utanma derdini gel bana söyle
Allahı seversen ne için öyle
Seharden edersen feryadi horuz
Kimlerden kime sen budadı horuz
*****

Ki yediğin toy kumaş katımdan ala
Buzarmaz , eskimez , bürüşmez asla
Rassamlar nakkaşlar nakşına vala
Mıslımı çizemez rişeler horuz

Telvinin yapamaz firşeler horuz

*****

**Günlerin geçiyor zevkli safalı
Ardınca tolaşır ışık vefalı
Benim tek değlsin başı belalı
Talun yavurdur her işte horuz
Rızkında vasıtır yaz kışta horuz**

*****

**Kimseden pervan yok hür talıksın
Haine düşmansın yara sadıksın
Üz beni cinsine hanin şafıksın
Adam oğlundan beyzarsan horuz
Zulmattan küfründen ba yanarsın horuz**

*****

**Zamanla değışmez ırf-u adetin
Atvarın , ahlakın hava-u huslatın
Kasaya masaya yoktur rağbetin
İdialık refah cinsindr horuz
Temin maaşla ensindir horuz**

*****

**Ne yalan bilirsin nede irtıkab
Ne kumar bilirsin ne cam şarab
Bir masum mahluksun bir ehli sevap
Mahşarda sorulmaz hesabın horuz
Yoklanmaz defterin kitabın horuz**

*****

**Fecir olur koşarsın sağa ya sola
Baynarsın salarsın karbanı yola
herlice seferler dilersin eyle
hasetten hıkıttan reyadan horuz
uzaksın nemime rebadan horuz**

*****

**Benim değildir bi vefa yarın
Akriyan kurt varı afai carın
Nereye gidersen oyar dıyarın
İkamat-u yezeden mururdan horuz
Korkun yok bu gibi umurdan horuz**

*****

**Ne seray tanırsın nede mahkeme
Ne ruma benzersin nede aceme
Kardaşca bakarsın bakarsak kime
Sende yok nifak-u melanet horuz**

Seversen selam-u umniyet horuz²⁷

*****

Şair horuzla hasbıhalim eserinde diyor ki (bu eser horyat değil belki gönül cematıdır toprak olmuş nazının irfanının hasratıdır paşekist , bağırim kebab bir halde yazdım ben onu yalnızı varsa perişan fikrimin eflatıdır ey mağna sen yetimi ya kesin çağır onu çun huda hem bende gir bir mazlumun sayhatıdır).²⁸

Horuzum kara horuz
Cıgeri yara horuz
Derdi sevda olana
Hiç olmaz çare horuz²⁹

*****

Şairin belada kalancenaslı horyatlarından aşağıdaki parçayı ele aldık :

Bilme **gören lazım bilme**
Alem sevda şad oldu **ben çatmışım belame**

*****

Belada kaldı **gözüm belada kaldı**
Yaman vakit yaman yarla **başım belada kaldı³⁰**

Şairin (yüz seheri horyatım) cenassıs horyatlarından bu parçayı ele aldık :

Seher oldu hal oldu **gel digne mal oldu**
Bayna horuzum bayna **bülbül sustu lal oldu**

*****

Seherde naşı bülbül **ağladır taşı bülbül**
Gel başın sen ezdirdin **oyunlar başı bülbül³¹**

Şairin(yüz seheri horyatım) cenassıs horyatlarındanbu parçayıda ele aldık :

Seher çıktım çöle ben **düştüm çorak yola ben**
Atım yer her ya şam **ile olmem güle ben**

²⁷ . Osman Mazlum , Horuzla hasbıhalim ve horuz horyatları , zaman basımevi , Bağdat 1987 , s . 23-28

²⁸ . Osman Mazlum , Horuzla hasbıhalim ve horuz horyatları , zaman basımevi , Bağdat 1987 , s . 61

²⁹ . Osman Mazlum , Horuzla hasbıhalim ve horuz horyatları , zaman basımevi , Bağdat 1987 , s . 9

³⁰ . Osman Mazlum , tuhfey-i horyat , kültür yayınları dizisi , Bağdat 1975 , s . 24

³¹ .kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , 21.yıl , Sayı 7-8 , kasi m – aralık , 1981 , s . 75

*****

Seherden falım budur
Cihan bin dune girse

derdim melalim budur
değişmez halım budur³²

Sonuç

Irak Türkmen edebiyatının kötümserlik ve acı duygularını taşıyan Osman Mazlum'un sevdası ,düşüncesinin içinde kapısı açılmayan yüce bir sevdadır . Onun yazdığı hoyratları bile sevdayla yaratılmıştır . Ama kendi dili gibi Arapça ve Farsça'yı bilen şair divan şiirine aşırı bağlılığı nedeniyle bu güzel yaratıcılığından gençlerimizin yararlanmasını önlemiştir . Aruz ve hece vezninde yazan mazlum şiirlerini milli sosyal ve gazel yönleriyle ayırmıştır . Bu alanlarda başarı gösterdiği gibi hoyrattada göstermiştir . Osman mazlum şiirde olduğu gibi düz yazıda da başarı sağlamıştır . Hatta onun divan edebiyatında yazdığı yazıları bugün çağına uymamasına rağmen takdirle anılmaktadır . Şiirlerinde işlediği canlı tasvirler ve teşbihler , üslubuna ayrı bir renk ve özellik kazandırdı . Eleştirel yaklaşım şiirlerinde ön plana çıktı şiirlerini kardeşlik dergisinde yayınladı .

KAYNAKÇA

1. Ahmet kabaklı Türk Edebiyatı , 1. Cilt , Türkiye yayınevi , Aralık 1967 .
2. Ata Terzıbaşı , Kerkük Hoyratları ve manileri , ötütken yayınevi , İstanbul 1975.
3. D. Fazıl Mehdi Beyat , Irakta Türkmen edebiyatı tarihi (1958-1968), Türkmen kardeşlik ocağı yayınlarından , umma basımevi , Bağdat 1984 .
4. Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 4 , Ağustos 1966 .
5. Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 5-6 , Eylül-Ekim 1967 .
6. Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 8-9 , 7. Yıl , 1967 .
7. Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 10-11 , 6.yıl , şubat – mart 1967 .
8. Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 5-6 , 19 yıl , Eylül –Ekim 1979 .
9. Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , 19.yıl , Sayı 11-12 , Mart-Nisan 1980 .

³² . Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , 21.yıl , Sayı 11-12 , Mart-Nisan 1982 , s . 67

10. kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , 21.yıl , Sayı 7-8 , kasım – aralık , 1981 .
11. kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , 21.yıl , Sayı 11-12 , Mart-Nisan 1982.
12. Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 190 , 28.yıl , aralık 1988 .
13. Kardeşlik dergisinin ayrı sayısında da yayınlanmış , Sayı 191 , şubat – mart 1988 .
14. Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 193 , 28. Yıl , Haziran-Temmuz 1988 .
15. Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 194 , Ağustos - Eylül 1988 .
16. Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 7 , 3. Yıl .
17. Kardeşlik , kültür Edebiyat ve sanat Dergisi , Sayı 10-11 , 13.yıl .
18. Mehmet Merdan, Türkmen şiirinde izlenimler, kültür ve tanıtma bakanlığı , Türkmen kültür müdürlüğü, Bağdat 1989 .
19. Osman Mazlum , derleyen İsmail Sert Türkmen , Gönümün Defterinden .
20. OsmanMazlum , Horuzla hasbıhalım ve horuz horyatlarım , zaman basımevi , Bağdat 1987 .
- 21 . Osman Mazlum , tuhfey-i horyat , kültür yayınları dizisi , Bağdat 1975 .
22. Şemsettin küzeci , kerkük şairleri (Irak Türkmen Şairleri) , 2.cilt , Ankara 2007 .
23. Tanıtma bakanlığı , kültür genel müdürlüğü , Türkmen kültür müdürlüğü , çağdaş Türkmen şairleri ,1.cilt , zaman basımevi , Bağdat 1973 .

الاحاسيس التشاؤومية في اشعار و خويرات (جناسيات) الشاعر عثمان مظلوم

الباحثة : يلديز سعدالدين عبدالغني

الملخص:

يمثل عثمان مظلوم المذهب التشاؤومي في الشعر التركماني الحديث خير تمثيل ومن هذه الناحية كثر في شعره الشكوى من حظه التعس الذي لازمه ملازمه لا يقبل الانفكاك . وهو منسوب الى اجداد عظام . ولد مظلوم سنة " 1922 " في كركوك من ابوين تركمانيين ينتمي والده مصطفى الى قبيلة البيات التركمانية . دخل الكتاب في طفولته ثم دخل المدرسة الابتدائية واكملها وظل يتعلم حتى انهى دراسته الاعدادية ، وبعدها التحق بكلية الحقوق نال شهادتها عام " 1956 " . اشتغل في الدوائر التابعة لوزارة العدل حيث احال نفسه على التقاعد . تعرض مظلوم لكثير من المنغصات والنكبات في حياته الدراسية او الوظيفية او في غير ذلك . ورغم حصوله على شهادة الحقوق لم يبلغ المطمح الذي كان ينتظره منها ، فلم تنفعه شهادته ولا علمه ، ولا نزاهته في بلوغ امانيه وتطلعاته المستقبلية . وعمل في الزراعة وغيرها فكانت الخيبة تلازمه ولا تفك منه الذيل ، فمره يجدها امامه وهو قاب قوسين او ادنى من مراده تدفعه دفعا وتحرمه مما كان ينوي ومره يجدها الخيبة تسعى اليه فتجره الى الخلف هذا دأبه مع الخيبة ومع حظه الاسود فاذا به ينظر الى الحياة بهذه النظرة التشاؤومية وهذا ما كان ينعكس في كتاباته . يعتبر مظلوم في الادب التركماني اخر من يمثل العروض في لغة الديوان فهو ، وان نظم في التهجي التركي ، فهو يحن الى العروض العربي حينما ويرى انه على صعوبته فهو افضل من القوالب الاخرى في صب الشعر اليها . وبالإضافة الى اشعاره فهو اجاد ايضا في كتابة الخويرات وكان هذا النوع من الفن ظم مقتصرًا معانيه على الحكم والامثال والغزل . ومظلوم اول شاعر ضمن الخويرات للمعاني الوطنية . ويعتبر " مظلوم " شاعر اليأس والقنوط على قدر كونه شاعر الوطن والمجتمع وهذا مانراه ينعكس في اشعاره وكذلك في غزله حيث يعتبر غزل مظلوم عفيف ، فهو اذ يسوق فيه جملة من الافكار التي تجول في خاطر المحب الولهان ، فهو يتحفظ في استخدام الكلمات والعبارات البليغة التي تضفي على القصيدة هاله من الجمال ، وبالتالي يجعلها في المصافي شعر الغزل ، فتكون القصيدة اقرب الى النفس واشد تأثير على العواطف . لقد تناولت في بحثي هذا بالإضافة الى حياة الشاعر وشخصيته الادبية واثاره الاحاسيس التشاؤومية في اشعار وغزل للشاعر وبرزت هذا الجانب من خلال اشعاره و خويراته وقمت بتحويل اشعاره و خويراته من العثمانية الى التركية الحديثة اي (اللاتينية) .

About the Author :

YildizSaaduldeen Abdulghani, Diploma in Administration department of

insurance 1990 – 1991, Bachelor of Turkish language and literature 2000-2001, M.A in Turkish literature 2004

Precise specialism: Turkish literature

Task & Jobs which occupies:

1- Teaching in the Turkish language department since 2005

2- Member of the board of directors at the club of Turkmen, 2010.

I have 8 researches published in academic journals, in addition to this I have several articles published in the magazine of fraternity Turkmen and Turkmeneli.

I have participated in several conferences within the country as well as participated in several courses within and outside.

I have rewarded several abroad letters of gratitude from the ministry of higher education and scientific research and from other authorities.

[Yildiz .sadettin@yahoo.com](mailto:Yildiz.sadettin@yahoo.com)